

75. Dezavantajlı gruplara dil öğretiminde açık ve uzaktan eğitim: Sistematik bir inceleme

Nazife ŞEN ERSOY¹

APA: Şen Ersoy, N. (2023). Dezavantajlı gruplara dil öğretiminde açık ve uzaktan eğitim: Sistematik bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 1242-1253. DOI: 10.29000/rumelide.1379343.

Öz

Bu araştırma dezavantajlı gruplara İngilizce öğretimi üzerine gerçekleştirilen çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesi doğrultusunda söz konusu bireylere açık ve uzaktan eğitim yoluyla dil öğretimi üzerine literatürdeki eğilimlere ve eksikliklere dikkat çekmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yaklaşımının sistematik alanyazın inceleme modeli uygulanmıştır. İlk olarak ilgili alanyazın ayrıntılı olarak taranarak, dezavantajlı grupların kimler olduğu ve dil öğretimi bağlamında dezavantajlı grupların özellikleri incelenmiştir. Ardından Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Bankası'ndaki 1982 yılından Haziran 2023 tarihine kadar gerçekleştirilmiş yüksek lisans ve doktora tezleri arasından veri tabanının gelişmiş arama özelliği kullanılarak "dezavantajlı grup", "dil öğretimi", "EFL" ve "açık ve uzaktan eğitim" anahtar kelimeleri ve bunlarla ilişkili görülen "kapsayıcı eğitim" ve "açıköğretim" gibi kelimeler bir araya getirilip aramalar yapılmıştır. Bu aramalar tez adı, özet, konu ve dizin olmak üzere dört alanı kapsar şekilde gerçekleştirilmiştir. Aramalar sonucunda başlangıçta toplamda 1042 adet tez çalışması ile karşılaşmıştır. Ancak, bu tezlerin özet kısımları ayrıntılı olarak incelendiğinde, dezavantajlı gruplara İngilizce öğretiminde açık ve uzaktan eğitim konusunda gerçekleştirilmiş hiçbir tez çalışmasının olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç ışığında, bu konuda neden hiç çalışmanın yapılmadığı ve bu konuda çalışmalar gerçekleştirilmesinin gerekliliği ve önemi alanyazın ışığında tartışılmıştır. Bu çalışma ile elde edilen bilgilerin, dil öğretimi özelinde, daha kapsayıcı, adil ve eşit bir eğitim sistemi oluşturma konusunda alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Dezavantajlı gruplar, dil öğretimi, açık ve uzaktan eğitim

Exploring open and distance education for disadvantaged groups in foreign language teaching: A systematic review

Abstract

This research aims to draw attention to trends and gaps in the literature on language teaching through open and distance education for disadvantaged groups by systematically examining studies conducted in this area. A qualitative research approach was employed to pursue this objective, utilizing a systematic literature review model. Firstly, the relevant literature was extensively reviewed to identify the disadvantaged groups and investigate the characteristics of disadvantaged groups in the context of language teaching. Subsequently, using the advanced search feature of the Higher Education Council National Thesis Database, master's and doctoral theses conducted from 1982 to June 2023 were searched using keywords such as "disadvantaged groups," "language teaching," "EFL," and "open and distance education," along with related terms such as "inclusive education" and

¹ Öğr. Gör. Dr., Kültahya Dumlupınar Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu (Kültahya, Türkiye), nazife.sen@dpu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3335-7538 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 29.08.2023-kabul tarihi: 23.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1379343]

"distance learning." These searches were conducted across four fields: thesis title, abstract, subject, and index. As a result of these searches, a total of 1042 theses were initially encountered. However, upon detailed examination of the abstracts of these theses, it was determined that none of them addressed the topic of English language teaching to disadvantaged groups through open and distance education. In light of this finding, the absence of studies on this topic and the necessity and significance of conducting research in this area were discussed based on the literature. It is anticipated that the insights gained from this study will contribute to fostering a more inclusive, equitable, and fair education system, particularly in the domains of language teaching and distance education.

Keywords: Disadvantaged groups, language teaching, open and distance education

1. Giriş

Yabancı bir dil öğrenmek, bireylerin kişisel ve mesleki yaşamlarını önemli ölçüde zenginleştirebilecek bilişsel, kültürel ve mesleki avantajlar sunar. Bilişsel açıdan bakıldığında, iki veya daha fazla dil bilmek, bilişsel esnekliği, problem çözme becerilerini artırabilir ve hatta ilerleyen yaşlarda bilişsel gerilemenin başlangıcını geciktirebilir (Bialystok, 2007; Bialystok vd., 2012). Ayrıca, ana dili dışında yeni bir dil öğrenmek bireyleri farklı kültürel bakış açıları ile buluşturarak empati ve kültürlerarası iletişim becerilerini geliştirmeye yardımcı olur (Byram, 1997). Bu kültürel duyarlılık, özellikle küreselleşen dünyamızda etkili iletişimi ve işbirliğini teşvik etmesi bakımından önemlidir (Grosse, 2004). Buna karşın, yabancı dil öğrenme, karmaşık bilişsel, dilbilimsel ve sosyo-kültürel faktörlerin birbirine karıştığı ciddi bir bilişsel çaba gerektirmektedir. Dil öğrenmeyi hedefleyen bireyler, hedef dilin fonolojik ve sentaktik yapılarını çözümlenmenin ötesinde, etkili iletişimin doğasına uygun kültürel incelikleri ve sosyo-pragmatik kuralları kavramayı içeren çok yönlü bir süreci yönetmek durumundadır (Ellis, 2008; Kramsch, 1993). Bu bakımdan dil öğrenmek, pek çok birey için kazanımları büyük olan ancak bir o kadar da zorlu bir süreçtir (Bialystok, 2001; Kroll ve Bialystok, 2013). Nitekim, bu süreci yönetmek nitelikli eğitime erişimde ve akademik başarıda çeşitli engeller ve zorluklarla karşılaşan "dezavantajlı gruplar" için daha zorlu bir deneyim olabilir. Yabancı dil öğrenme bağlamında dezavantajlı gruplar, dil eğitimine eşit katılımlarını ve başarılarını sekteye uğratan çeşitli engellerle karşılaşan kişiler veya toplulukları ifade eder. Bu engeller genellikle sosyoekonomik, kültürel, dilbilimsel veya yapısal faktörlerden kaynaklanır ve nitelikli dil eğitimine erişimde farklılıklara ve dil öğrenme kazanımlarının sınırlandırılmasına yol açar (Ladson-Billings, 2006; Reardon, 2011). Yabancı dil öğrenimindeki dezavantajlı gruplar arasında düşük gelirli ailelerden gelen öğrenciler, azınlık, mülteci ya da sığınmacı gruplar, engelli bireyler, kırsal veya merkezden uzak yerlerde yaşayanlar ile kadın popülasyonlar bulunmaktadır. Bu öğrenciler dil öğrenirken genellikle sınırlı kaynaklar, eşit olmayan eğitim fırsatları ve yetersiz destek sistemleri ile ilgili zorlukların yanı sıra, dilbilimsel, kültürel ve akademik zorluklarla karşılaşmaktadır (Dewaele, 2018).

Sosyoekonomik açıdan düşük gelirli ailelerden gelen öğrenciler, genellikle nitelikli öğretim, hem anadil hem de hedef yabancı dilde dil gelişimini destekleyen eğitim materyalleri ve uygun bir öğrenme ortamına erişim gibi kaynaklardan yoksun olabilirler. Sosyoekonomik eşitsizlikler, öğrenenlerin akademik performanslarını ve eğitim başarısını olumsuz etkileyebilir (Reardon, 2011; OECD, 2019a). Baker ve arkadaşları (2018) ekonomik yetersizliklerin yabancı dil öğrenimi üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, dil öğrenme fırsatlarındaki farklılıkları ele almak için hedefe yönelik müdahalelerin gerekliliğini vurgulamışlardır. Öte yandan, Menken ve Kleyn (2009) çalışmalarında marjinalleşmiş topluluklardan gelen İngilizce öğrenenlerin yabancı dil sınıflarında genellikle

dilbilimsel, kültürel ve akademik engellerle karşılaştığını ifade etmektedir. Benzer şekilde Valdés (2001) ve García'nın (2009) çalışmaları, dezavantajlı öğrencilerin mevcut dilbilimsel ve kültürel varlıklarını tanımının ve bu varlıkları anlamlı dil eğitimi sunarken kullanmanın önemine dikkat çekmektedir. García ve Sylvan (2011) ise çalışmalarında yabancı dil sınıflarındaki kültürel ve dilbilimsel çeşitliliğin rolünü incelemiş ve farklı altyapılardan gelen öğrencileri kapsayan kültürel açıdan uygun ve kapsayıcı pedagojik yaklaşımların gerekliliğinin altını çizmişlerdir.

Bazı araştırmalar ise, dezavantajlı gruplar arasında engelli bireylerin yabancı dil öğrenme bağlamındaki deneyimlerine odaklanmıştır. Bu bireyler çoğunlukla geleneksel eğitim ortamlarında her zaman hazır bulunmayan özel desteklere ihtiyaç duyabilirler (Lipsky ve Gartner, 1997). King ve Mackey'in (2007) çalışması, engellilerin yabancı dilleri öğrenirken sınırlı hareketlilik, iletişim zorlukları ve bireysel öğrenme ihtiyaçları gibi faktörler nedeniyle ek zorluklarla karşılaşabileceğini belirtmektedir. Ayrıca, King ve Quirion (2013) ikinci dil olarak Fransızca öğrenen engelli öğrencilerin karşılaştığı zorlukları inceleyerek, çeşitli öğrenme ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak uygun desteği sağlamanın önemini vurgulamışlardır.

Yabancı dil öğretimi literatüründe yer bulan bir diğer dezavantajlı grup ise göçmen ve mültecilerdir. Bu öğrenciler, dil engelleri, kültürel uyum zorlukları ve zorunlu göç nedeniyle eğitim yaşantılarında kesintilerle karşılaşabilmektedir (UNESCO, 2020). Norton ve Toohey (2004) yetişkin göçmen öğrencilerde dil öğrenme ile kültürel kimlik arasındaki karmaşık ilişkiyi incelediği çalışmalarında, çeşitli ve farklı kültürel geçmişleri ve deneyimleri değerli bulan kapsayıcı sınıf ortamları yaratmanın gerekliliğine dikkat çekmektedir. Yine Pavelescu (2014) mülteci çocuklarının dil öğrenme deneyimlerine odaklandığı çalışmasında, travmatik deneyimlerin ve kesintili eğitimin dil gelişimine etkisine vurgu yapmaktadır. Bu çalışma, yabancı dil sınıflarında mülteci öğrencilerin karşılaştığı benzersiz zorlukları açığa çıkarması bakımından dikkat çekicidir. Bunların yanı sıra, Genesee ve arkadaşları (2006), farklı etnik gruplardan gelen İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen bireyler için etkili öğretim stratejilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, bağlamsal öğretim, işbirlikli öğrenme ve çokdilli pedagojilerin dil gelişimini destekledikleri belirlenmiştir.

Dezavantajlı grupların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak, eşitsizlikleri azaltmaya ve nitelikli eğitime eşit erişimi teşvik etmeye yönelik kapsamlı eğitsel politika çalışmalarını gerektirir (Chudgar ve Luschei, 2009). Açık ve uzaktan eğitim (AUE), esneklik, uyarlanabilir pedagojik yaklaşımlar ve yenilikçi teknolojik çözümlerin kullanımını içermesi nedeniyle, dezavantajlı gruplar tarafından yaşanan dil öğrenme zorluklarını ele almak konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Dezavantajlı gruplar genellikle ekonomik kısıtlamalar, fiziksel engellilik, kültürel farklılık ve coğrafi uzaklık gibi engellerle karşılaşır ve bu engeller onların geleneksel sınıf tabanlı eğitime erişimini sınırlandırır (Duncan and Murnane, 2014). Bu noktada AUE'nin öne çıkan özelliği esnekliğidir; öğrenenlere zaman ve mekân kısıtlamaları olmaksızın eğitim almalarını sağlar. Sewart (2013a), AUE'de asenkron (eşzamansız) öğrenmenin bireylere kişisel koşullarına uygun olarak çalışma programlarını adapte etme olanağı sağladığını vurgular. Bu adapte edilebilirlik, dezavantajlı öğrenciler için özellikle önemlidir, çünkü bu öğrenciler eğitimi iş, ailevi sorumluluklar veya ekonomik koşullar gibi zorunluluklarla dengelemek durumunda kalabilirler (Escueta vd., 2017). Sonuç olarak, AUE, dezavantajlı öğrencilerin yaşam koşullarına uyum sağlayarak, bireysel ihtiyaçlarına uygun bir şekilde dil öğrenmelerine imkân tanıyan bir öğrenme deneyimi vadeder.

Açık ve uzaktan eğitimin (AUE) sunduğu esneklik pedagojik stratejilere de uzanır ve eğitimcileri dezavantajlı öğrencilerin özel ihtiyaçlarına göre öğretme yöntemlerini kişiselleştirme olanağı sunar

(Bates, 2015). Heift ve Schulze (2007), AUE platformlarının kişiselleştirilmiş öğrenme yolları ve yapılandırılmış öğretim desteği sunabileceğini vurgular. Örneğin, temel dil becerilerinden yoksun olan dezavantajlı öğrenciler, bu becerilerini artıran yapılandırılmış dil modüllerinden yararlanabilirler. Bu uyarılama, eğitimcilerin farklı dezavantajlı grupların karşılaştığı dil zorluklarına cevap verebilmesini sağlar; böylece farklı dil yeterlilik düzeyleri, eğitim geçmişleri ve öğrenme stilleri dikkate alınabilmiş olur (Robinson, 2015). AUE öğretimi özelleştirerek, dezavantajlı öğrenciler için dil öğrenme çabalarının etkinliğini artırır.

Açık ve uzaktan eğitimde teknoloji entegrasyonu, dezavantajlı gruplar arasında dil öğrenme için yeni olanaklar sunar. Dijital uçurumla ilgili endişeler devam etse de Mtebe ve Raphael (2019), uygun maliyetli mobil cihazların yaygınlaşmasının çevrimiçi eğitim kaynaklarına erişimi artırdığını belirtir. Mobil öğrenme uygulamaları, oyunlaştırılmış dil alıştırmaları ve sanal gerçeklik platformları etkileşimli ve ilgi çekici dil öğrenme deneyimleri sunar. Bu teknolojiler yalnızca geleneksel öğrenme kaynaklarının sınırlılıklarını ele almakla kalmaz, aynı zamanda kaynakların kısıtlı olduğu ortamlarda bile öğrenmeyi erişilebilir hale getirerek dijital uçurumu azaltmaya katkı sağlar (Moore ve Kearsley, 2011). Sonuç olarak, yenilikçi teknolojik çözümler, dezavantajlı dil öğrencileri için AUE'nin kapsayıcılığını ve etkililiğini artırır.

Diğer yandan, AUE platformları, dezavantajlı öğrencilerin dil edinim süreci için işbirliğine dayalı öğrenmeyi kolaylaştırır ve destek ağları oluşturur. Kukulska-Hulme (2010), akran etkileşimlerinin, tartışma forumlarının ve sanal çalışma gruplarının öğrencilere akranları ile bağ kurma, deneyimleri paylaşma ve karşılıklı yardım sağlama fırsatları yarattığını vurgular. Bu etkileşimler yalnızca dil pratiğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda dezavantajlı öğrencilerin durumları nedeniyle hissedebileceği uzaklık ve soyutlanma hissini azaltır. Bu işbirliği alanları aracılığıyla öğrenciler birlikte uygulama toplulukları oluşturabilir, birbirlerinin görüşlerinden, geri bildirimlerinden ve desteklerinden faydalanabilir. Bu aidiyet duygusu ve katılım, dezavantajlı bireyler için dil öğrenme sürecinden aldıkları doyum ve verimi olumlu etkiler (Hodkinson-Williams, 2010).

Nitekim, bu araştırma, dezavantajlı gruplara İngilizce özelinde dil öğretimi üzerine gerçekleştirilen çalışmaların sistematik bir şekilde taranması ve incelenmesi doğrultusunda söz konusu bireylere açık ve uzaktan eğitim yoluyla dil öğretimi üzerine literatürdeki eğilimlere ve eksikliklere dikkat çekmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ile elde edilen bilgilerin, daha kapsayıcı, adil ve eşit bir eğitim sistemi oluşturma konusunda alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir. Dezavantajlı grupların eğitim yaşantıları ve öğrenme deneyimlerini inceleyen araştırmaların gerçekleştirilmesi kritik önem taşımaktadır. Çünkü bu sayede eğitim eşitsizliklerini ele almak ve tüm öğrenciler için adil fırsatları teşvik etmek söz konusu olabilir. Bu tür çalışmalar, dezavantajlı grupların eğitim sürecinde karşılaştığı zorlukları açığa çıkarma, bunların altında yatan temel nedenleri anlama ve farklılıkları azaltmak için etkili stratejiler geliştirme bakımından gerekli görülmektedir (Lareau, 2011). Bu grupların deneyimlerinin incelenmesinin, gerekli politika, müdahale ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın kapsamı, veri toplama süreci ve analizi sırasıyla açıklanmıştır.

2.1. Araştırma modeli

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Bankası'ndaki tezlerin dezavantajlı gruplara açık ve uzaktan eğitim yoluyla İngilizce öğretimi konusu kapsamında sistematik olarak incelenmesi ve bu sayede ilgili alanyazındaki eğilim ve eksikliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden sistematik alanyazın incelemesi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu araştırma yaklaşımı, “ilgili literatürü bütünleştirerek, önceki çalışmaları sentezleyerek, bilgi boşluklarını belirleyerek ve yeni teorik çerçeveler geliştirerek belirli bir araştırma teması hakkında bir dizi eleştirel tartışma sağlaması” (Paul ve Criado, 2020; Akt: Toker, 2022) sebebiyle tercih edilmiştir.

2.2. Araştırmanın kapsamı ve veri toplama süreci

Araştırmanın evrenini Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Bankası'ndaki tezler oluşturmaktadır. Bu tezler arasında yüksek lisans ve doktora olmak üzere bir ayrıma gidilmemiş her iki tez grubu da araştırmaya dahil edilmiştir. Bu tezler arasında tarama yapılırken söz konusu veri tabanındaki 1982 yılından 2023 yılı haziran ayına kadar gerçekleştirilen tüm tezler araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Taramanın başlangıç yılı olarak, 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sürekli ve açık öğretim yapma yetkisi verilerek ülke düzeyinde uzaktan öğretim hizmeti ile görevlendirilen Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin kuruluş yılı olması sebebiyle 1982 yılı belirlenmiştir (Anadolu Üniversitesi, 2023). Gamage ve arkadaşlarına (2022) göre inceleme çalışmalarında örneklem belirleme süreci birbirini izleyen şu dört adımdan oluşur: Çalışma ile ilgili literatür kapsamının belirlenmesi, araştırmacılar tarafından belirlenen kriterlere göre tarama yapılması, taranan makalelerin araştırmacılar tarafından belirlenen kodlar ve temalar kullanılarak konuya uygun bir şekilde sınıflandırılması ve son olarak incelemeye dahil edilecek makalelerin belirlenmesi. Nitekim bu araştırma kapsamında incelenecek makalelerin belirlenmesinde de bu sıralama izlenmiştir.

YÖK Ulusal Tez Bankası'ndaki araştırma kapsamında incelenecek çalışmaların belirlenmesinde veri tabanının gelişmiş arama özelliği kullanılmıştır. Bu aramalar tez adı, konu, özet ve dizin olmak üzere dört alanın tümünü kapsar şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte izlenen adımlar Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Çalışmanın örnekleminin belirlenmesi

İlgili tezlerin belirlenmesi aşamasında araştırma konusu içerisinde geçen “dezavantajlı grup”, “açık ve uzaktan eğitim”, ve “dil öğretimi” kelimeleri ana anahtar kelimeler olarak kullanılmıştır. Ayrıca, bu anahtar kelimelerin İngilizceleri ve bunlarla ilişkili görülen ““English as a foreign language (EFL)”, “kapsayıcı eğitim”, ve “dezavantajlı birey/öğrenci” gibi kelimeler ile ana anahtar kelimelerin iki ya da daha fazlasının bir araya gelmesi ile oluşturulan kombinasyonlar kullanılarak “dezavantajlı grup + uzaktan + İngilizce” gibi daha spesifik filtrelemeler de yapılmıştır.

Tezlerin araştırmaya dahil edilebilmesi için a) İngilizce öğretimi/öğrenimi üzerine olması, b) açıköğretim, uzaktan eğitim, açık ve uzaktan eğitim konu alanlarından en az biri ile ilgili olması, c)

çalışma/katılımcı grubunu dezavantajlı grupların oluşturması (mülteci, engelli, göçmen vb.) gerekmektedir.

2.3. Veri analizi

Araştırmanın verilerinin analizinde doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Karasar (2005) doküman analizini “belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemleri” şeklinde tanımlarken, Seyitoğlu (2016) bu tekniği “araştırma konusu hakkında diğer kişi ya da kurumlar tarafından yazılmış, hazırlanmış ya da yaratılmış çeşitli yazı, belge, yapım veya kalıntının toplanması ve incelenmesi” şeklinde açıklamaktadır. Bu çalışmada, YÖK Ulusal Tez Bankası’ndaki tezlere erişip onları okumak ve araştırmanın amacı doğrultusunda değerlendirmek amaçlandığı için doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aşamasında yapılan aramalar ve filtrelemeler sonucunda ulaşılan tezlerin özet kısımları araştırmacı tarafından ayrıntılı olarak okunarak incelenmiştir. Özet kısımlarından bu araştırmanın kapsamına uygun olup olmadığı tam olarak anlaşılabilen tezlerin ana metinleri de incelemeye alınmıştır. Buna göre, İngilizce öğretimi/öğrenimi üzerine olmayan, açıköğretim, uzaktan eğitim, açık ve uzaktan eğitim konu alanlarından en az biri ile ilgili olmayan ve çalışma/katılımcı grubunu dezavantajlı gruplar oluşturmayan (mülteci, engelli, göçmen vb.) çalışmalar (bu kriterlerin üçünü de aynı anda karşılamayan çalışmalar) araştırmaya dahil edilmemiştir.

3. Bulgular ve tartışma

Bu çalışma, yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Bankası’ndaki dezavantajlı gruplara İngilizce öğretiminde açık ve uzaktan eğitim konusu ile ilişkili tezlerin incelenerek araştırmalardaki eğilimlerin ve alanyazındaki boşlukların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışma konusu ile ilişkili anahtar kelimeler ve bu kelimelerin ikili ve üçlü kombinasyonlarının kullanılmasıyla yapılan aramalar sonucunda toplamda 1042 teze erişilmiştir. Taramada kullanılan anahtar kelimeler ve ulaşılan tez sayıları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklem belirlemede kullanılan arama kelimeleri ve ulaşılan tez sayıları

Arama Kelimesi	Erişilen tez sayısı	Araştırma konusuna uygun tez sayısı
Dezavantajlı grup	355	0
Dezavantajlı birey	35	0
Dezavantajlı öğrenci	51	0
Kapsayıcı eğitim	57	0
Inclusive education	284	0
EFL + disadvantaged	4	0
Foreign language + disadvantaged	10	0
EFL + inclusive	7	0
Language learning + disadvantaged	2	0
Uzaktan eğitim + İngilizce	133	0
Uzaktan öğretim + İngilizce	31	0
Distance learning + EFL	7	0
Açıköğretim + İngilizce	14	0

Dezavantajlı + uzaktan eğitim	21	0
Uzaktan + İngilizce + dezavantajlı	5	0
Uzaktan + dil öğretimi + dezavantajlı	3	0
Refugee + distance education + English	0	0
Refugee + remote teaching	0	0
Disabled + distance education	15	0
Göçmen + uzaktan eğitim	8	0
TOPLAM	1042	0

“Dezavantajlı grup” kavramı pek çok farklı popülasyonu (engelliler, mülteciler vb.) kapsayan şemsiye bir kavram olduğu için erişilen tezler incelenirken sadece dezavantajlı grup olarak değil, dezavantajlı olarak değerlendirilen engelli, sığınmacı, göçmen ve sosyo-ekonomik açıdan yetersiz bireyler ile, azınlık, çocuk, yaşlı ve kadın gibi gruplara yönelik gerçekleştirilen çalışmalar da dikkate alınmıştır. Ancak Tablo 1’de görüldüğü gibi bu kapsamlı inceleme sonucunda YÖK Ulusal Tez Bankası’nda toplam 1042 teze erişilmiş olup, dezavantajlı gruplara İngilizce öğretimine ilişkin sınırlı sayıda (4) çalışma olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalar arasında İngilizcenin söz konusu gruplara öğretiminde açık ve uzaktan eğitim üzerine hiçbir çalışmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulgu İngilizce öğretimi ve açık ve uzaktan eğitim literatürü açısından dikkat çekici yorumlar doğurmaktadır. Bu konuda çalışılmış bir tezin olmaması birbiriyle ilişkili çeşitli karmaşık etmenlerden kaynaklanıyor olabilir. Öncelikle dil öğrenimi üzerine yapılan araştırmalar genellikle ana akım eğitim bağlamı ve popülasyonların öncelikle, dezavantajlı grupların karşılaştığı özel ihtiyaçları ve zorlukları sıklıkla göz ardı etmektedir (González, 2004). Sonuç olarak, bu grupların deneyimleri araştırma gündemlerinde yeterli ilgiyi görmeyebilir. Ayrıca, dezavantajlı gruplar, formel eğitim ve araştırma fırsatlarına erişimde engellerle karşılaşabilir. Bu erişim eksikliği, bu grupların dil öğrenimi ile ilgili çalışmalarda hem katılımcı hem de araştırmacı olarak katılımlarını sınırlayabilir (Warschauer, 2006). Etik açıdan bakıldığında ise, bu tür araştırmalar bilgilendirilmiş onam, gizlilik ve dezavantaj durumları ile ilgili hassas konuları tartışırken yeniden travmaya veya zarara yol açma potansiyeli gibi konuları içerebilir (Biesta, 2009). Bu bakımdan, dezavantajlı grupları içeren araştırmalar, bu bireylerin zayıf noktalarının suistimal edilmemesini ve seslerinin gerçekten duyulmasını sağlamak için dikkatli ve titiz bir etik yaklaşım gerektirir. Bu nedenle, bu bireylerle araştırma yapmanın doğurduğu etik zorluklar, araştırmacılarda çekincelere yol açabilir (Ladson-Billings, 2006).

Diğer yandan, dezavantajlı grupların uzaktan dil öğrenim deneyimleri, sosyoekonomik durum, kültürel geçmiş, dil yeterliliği ve kaynaklara erişim gibi bir dizi birbiriyle ilintili etmeden etkilenebilir (Morrow, 2005). Bu karmaşık süreç ve ilişkileri incelemek, araştırmacıları bu alana girmekten caydırabilecek kapsamlı ve disiplinler arası bir yaklaşım gerektirir. Benzer şekilde, dezavantajlı grupların dil öğrenimini etkili bir şekilde ele alan araştırma yöntemlerini tasarlamak da zor olabilir. Bu gruplarla çalışmak genellikle daha esnek ve bağlama duyarlı yaklaşımlar gerektirebilir, bu da geleneksel araştırma yöntemleriyle uyumlu olmayabilir (Barrera ve Corso, 2003). Son olarak, akademik yayıncılık, bir noktada olumlu sonuçları veya istatistiksel olarak anlamlı bulguları rapor eden çalışmaları öncelik verebilir. Dezavantajlı gruplar üzerine yapılan, olumsuz veya kesin olmayan sonuçları gösteren çalışmaların yayımlanma olasılığı daha düşük olabilir, bu da araştırmacıları bu gruplar ile çalışma yapma konusunda caydırıcı bir etki yaratabilir (Teddlie ve Tashakkori, 2009).

Bunlara karşın, dezavantajlı grupların öğrenme yaşantıları üzerine gerçekteştirilen çalışmalar, bu grupların eğitim sistemi içinde karşılaştığı benzersiz zorlukları, engelleri ve eşişsizlikleri anlama bakımından önemli olduğu için bu tür araştırmalara hayli ihtiyaç vardır. Bu grupların deneyimlerini anlamak, eğitisel politikalar, müdahaleler ve stratejiler geliştirmek için kritik öneme sahiptir (Duncan ve Murnane, 2014). Eğitimde dezavantajlı grupların incelenmesi, eğitim eşişsizliklerine katkıda bulunan çeşitli faktörleri açığa çıkarmaya yardımcı olur. Örneğin, düşük gelirli öğrencilerin kaynaklara ve fırsatlara erişimi üzerine yapılan araştırmalar, ekonomik engellerin öğrenme sonuçlarına nasıl etki ettiğini açığa çıkarır (Duncan ve Murnane, 2014). Benzer şekilde, dilbilimsel ve kültürel azınlıkların deneyimlerinin incelenmesi, anlamlı bir öğrenmeyi sağlamak için kültürel olarak duyarlı müfredat ve kapsayıcı uygulamaların önemini vurgular (Gay, 2010; Barrera ve Corso, 2003).

Dezavantajlı gruplar üzerine yapılan araştırmalar aynı zamanda, eğitimdeki eşişsizlikleri ele alan politika değişiklikleri ve kaynak tahsisi için temel oluşturur (Darling-Hammond, 2017). Örneğin, engellilik durumundaki bireylerin karşılaştığı benzersiz zorlukları anlamak, erişilebilir öğrenme materyallerinin ve destekleyici ortamların geliştirilmesi konusunda temel bilgi sağlar (Burgstahler, 2002). Benzer şekilde, cinsiyet eşişsizliklerinin ve dezavantajlı ailelerden gelen kız çocukları ve kadınların deneyimlerinin incelenmesi, cinsiyet duyarlı yaklaşımların eğitimdeki gerekliliğine dair değerli bilgiler sunabilir (Singh ve Thurman, 2019). Ayrıca, dezavantajlı grupların eğitimsel deneyimlerinin incelenmesi, genel anlamda toplumsal adalet ve insan hakları konusundaki tartışmaya katkı sağlar. Sistematiik eşişsizlikleri belgeleyerek ve ele alarak, araştırmacılar kapsayıcı ve eşişlikçi eğitim sistemleri için bir nevi savunuculuk rolü üstlenirler (Ladson-Billings, 2006; Sen, 1999).

Dezavantajlı gruplara uzaktan İngilizce öğretilmesi sunarken eşiş ve etkili öğrenme deneyimlerini sağlamak için göz önünde bulundurulması gereken çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Çünkü uzaktan öğrenmenin sahip olduğu geleneksel eğitimden farklı karakteristiik özellikler, özellikle söz konusu grupların özel durumları açısından belli düzeyde sorunlar barındırabilir. Bu sorunların en aza indirgenebilmesi için pedagojik, teknolojik ve sosyo-ekonomik boyutlarda bazı çözümler işe koşulabilir (Reardon, 2011). Örneğin; sosyoekonomik yetersizlikleri olan grupların uzaktan öğrenmeye eşiş erişimini ve kaynaklara ulaşımını sağlamak, temel bir gerekliliktir. Bu noktada, dijital uçurum, cihaz ve internet erişimi sınırlı olan bireylerin katılımını engelleyebilir (Warschauer, 2006). Bu durumu ele almak için kurumlar, cihaz kredisi veya internet desteği gibi çözümler sunarak teknolojik uçurumu minimize edebilir ve katılımı artırabilir. Bunun yanı sıra, dezavantajlı öğrenciler etkili bir çevrimiçi öğrenme deneyimi için gerekli dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmayabilirler. Teknik konularda açık talimatlar, kullanıcı dostu arayüzler ve erişilebilir kaynaklar sunarak çevrimiçi platformlarda gezinmelerini kolaylaştırmak mümkün olabilir (OECD, 2019b). Kurumlar, bu grupların dijital becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak eğitim videoları veya çevrimiçi atölyeler sunabilirler. Diğer yandan, uzaktan eğitimde çekici bir öğrenme ortamı oluşturmak ve motivasyonu sürdürmek, dezavantajlı öğrenciler için daha güç olabilir. İzolasyon ve transaksyonel uzaklık hissini azaltmak amacıyla, eğitimciler etkileşimli ve işbirlikli aktiviteleri teşvik etmeli, öğrencilerin kendilerini ait hissedebileceği ve deneyimlerini paylaşabileceği çevrimiçi topluluklar oluşturmalıdırlar (Gorski ve Pothini, 2018). Bunun başarılıbilmesi için dezavantajlı gruplar içindeki farklı kültürel geçmişleri tanımak kritik önem taşır. Kültürel deneyimleri yansıtan kapsayıcı pedagojik yöntemler kullanmak, öğrenme sürecinde katılımı artırabilir (Cummins ve Early, 2011). Bunu yaparken öğretim tasarımıyla kültürel olarak çeşitli içerik ve bakış açılarına yer vermek gerekebilir. Ayrıca, asenkron (eşzamansız) öğrenmenin sunduğu esneklik, farklı sorumlulukları ve engelleri olan dezavantajlı öğrencilere fayda sağlayabilir. Asenkron öğrenme, öğrencilere diledikleri zamanda ve yerde kendi hızlarında içerikle etkileşime girmelerine imkân tanıyarak onların bireysel esneklik gereksinimlerine uyum sağlar (Sewart, 2013b). Ancak bu süreçte öğrencilerin öğrendiklerini

beceriye dönüştürebilmeleri ve mevcut becerilerini geliştirebilmeleri için etkili öğretim yöntemleri gereklidir. Problem temelli öğrenme ve proje tabanlı görevler gibi pedagojik stratejiler kullanarak eleştirel düşünme ve otantik iletişim teşvik edilebilir ve bu sayede öğrencilerin dil yeterliliğini artırmak mümkün olabilir (Kessler vd., 2012). Son olarak, dezavantajlı öğrencilerin akademik gelişimleri için düzenli olarak yapılan değerlendirme ve yapıcı geribildirim verme kritik öneme sahiptir. Değerlendirmeleri öğrencilerin özel ihtiyaçlarına göre uyarlamak ve zamanında geribildirim sağlamak, dil gelişimleri hakkında değerli bilgiler sunabilir ve sorun olduğu belirlenen noktalara zamanında müdahale etme olanağı sağlar (Shute ve Wang, 2016). Bu boyutların bütüncül olarak ele alınması, dezavantajlı gruplara uzaktan İngilizce öğretimi konusunda başarıyı şekillendirmede yardımcı olabilir.

4. Sonuç ve öneriler

Eğitim bağlamında dezavantajlılık, belli özelliğe sahip gruplar için nitelikli eğitime adil erişimi sekteye uğratan bir dizi engeli içerir. Dezavantajlı grupların özelliklerini tanımak ve anlamak, eğitim eşitliğini teşvik eden etkili politikaların ve uygulamaların hayata geçirilmesi ve daha kapsayıcı bir eğitim için temel teşkil eder. Bu noktada açık ve uzaktan eğitim (AUE), bu gruplar arasındaki dil öğrenme eşitsizliklerini ele almak için çok yönlü bir çözüm sunar. Esnek erişimi, özelleştirilmiş pedagojik yaklaşımları ve teknoloji entegrasyonunu içeren AUE, bu öğrencilerin engelleri aşmalarını sağlayarak hedef dili edinimlerini kolaylaştırır. Teknoloji gelişmeye devam ettiği sürece, açık ve uzaktan eğitim dil öğrenme girişimlerinde kapsayıcılığı ve etkinliği yönlendirmeye devam ederken, dezavantajlı bireyler için dönüşümsel bir öğrenme deneyimi sunmaya devam edecektir. Bunun için eğitimde dezavantajlı grupları incelemek, eğitsel eşitsizliklerin arka planındaki dinamikleri anlamak, politika değişikliklerine yol göstermek ve kapsayıcı ve adil öğrenme ortamları oluşturma çabalarını ilerletmek açısından kilit bir öneme sahiptir. Araştırmacılar eğitimde dezavantajlı grupları inceleyerek eşitlik, sosyal adalet, bilinçli politika oluşturma, etkili müdahaleler, uygun kaynak tahsisi, hesap verebilirlik ve kapsayıcı eğitimi desteklemeye katkıda bulunabilirler. Bu çalışmalar sayesinde, “her” öğrencinin başarılı olmasını hedefleyen daha adil ve eşitlikçi bir eğitim sistemi oluşturmak mümkün olabilir.

Kaynakça

- Anadolu Üniversitesi (2023). Tarihçe. Erişim adresi: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/tarihce>
- Baker, C., Prys Jones, S., and Lüdi, G. (Eds.). (2018). *Encyclopedia of bilingualism and bilingual education*. Multilingual Matters.
- Barrera, I., and Corso, R. M. (2003). Preparing teachers for culturally diverse schools: Research and the overwhelming presence of Whiteness. *Journal of Teacher Education*, 54(5), 386-398.
- Bates, T. (2015). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning for a digital age*. Tony Bates Associates Ltd.
- Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*. Cambridge University Press.
- Bialystok, E. (2007). Cognitive effects of bilingualism: How linguistic experience leads to cognitive change. *International Journal of Bilingualism*, 11(3), 15-21.
- Bialystok, E., Craik, F. I., Green, D. W., and Gollan, T. H. (2012). Bilingual minds. *Psychological Science in the Public Interest*, 10(3), 89-129.
- Biesta, G. (2009). *Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy*. Routledge.
- Burgstahler, S. (2002). Universal design in education: Principles and applications. In S. Burgstahler & R. Cory (Eds.), *Universal design in higher education: From principles to practice* (pp. 3-16). Harvard Education Press.

- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters.
- Chudgar, A., and Luschei, T. F. (2009). Rural-urban disparities in primary education: Real gaps, credible causes. *World Development*, 37(10), 1659-1673.
- Cummins, J., and Early, M. (2011). Identity texts: The imaginative construction of self through multiliteracies pedagogy. *Language and Education*, 25(2), 101-115.
- Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? *European Journal of Teacher Education*, 40(3), 291-309.
- Dewaele, J. M. (2018). Why focus on the multilingual individual? *EuroSLA Yearbook*, 18(1), 1-23.
- Duncan, G. J., and Murnane, R. J. (2014). *Restoring opportunity: The crisis of inequality and the challenge for American education*. Harvard Education Press.
- Ellis, R. (2008). *The study of second language acquisition* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Escueta, M., Quince, T., and Weiss, D. (2017). Broadening the definition of disadvantaged students: Evidence from an asynchronous online course. *AERA Open*, 3(4), 1-18
- Gamage, S. H. P. W., Ayres, J. R., and Behrend, M. B. (2022). A systematic review on trends in using Moodle for teaching and learning. *International Journal of STEM Education*, 9(1), 1-24.
- García, O. (2009). *Bilingual education in the 21st century: A global perspective*. John Wiley & Sons.
- García, O., and Sylvan, C. E. (2011). Pedagogies and practices in multilingual classrooms: Singularities in pluralities. *The Modern Language Journal*, 95(3), 385-400.
- Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Teachers College Press.
- Genesee, F., Lindholm-Leary, K., Saunders, W., and Christian, D. (2006). English language learners in U.S. schools: An overview of research findings. *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 11(1), 1-27.
- González, V. M. (2004). Envisioning multilingual education: What language minors can tell us. *TESOL Quarterly*, 38(4), 603-619.
- Gorski, P. C., and Pothini, S. G. (2018). Digital equity and social justice education. In S. E. Clements & D. Gornitzka (Eds.), *International Handbook of Educational Leadership and Social (In)Justice* (pp. 255-269). Springer.
- Grosse, C. U. (2004). *International business and languages: A guide to resources for further study*. Multilingual Matters.
- Heift, T., and Schulze, M. (2007). *Errors and intelligence in computer-assisted language learning: Parsers and pedagogues*. Routledge.
- Hodgkinson-Williams, C. (2010). Challenges and potentials for research into open and distance learning and access to education for the poor and marginalized. In Proceedings of the 2nd International ODeL Conference, 3-5.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kessler, G., Bikowski, D., and Boggs, J. (2012). Collaborative writing among second language learners in academic web-based projects. *Language Learning & Technology*, 16(1), 91-109.
- King, J., and Mackey, A. (2007). *The bilingual edge: Why, when, and how to teach your child a second language*. HarperCollins.
- King, J., and Quirion, A. (2013). In-school and out-of-school use of minority languages: Cases from French Canada. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 34(4), 331-344.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press.

- Kroll, J. F., and Bialystok, E. (2013). Understanding the consequences of bilingualism for language processing and cognition. *Journal of Cognitive Psychology*, 25(5), 497-514.
- Kukulka-Hulme, A. (2010). Learning Cultures on the Move: Where Are We Heading? *Educational Technology & Society*, 13(4), 4-14.
- Ladson-Billings, G. (2006). From the achievement gap to the education debt: Understanding achievement in U.S. schools. *Educational Researcher*, 35(7), 3-12.
- Lareau, A. (2011). *Unequal childhoods: Class, race, and family life* (2nd ed.). University of California Press.
- Lipsky, D. K., and Gartner, A. (1997). *Inclusion and school reform: Transforming America's classrooms*. Paul H. Brookes Publishing.
- Menken, K., and Kleyn, T. (2009). The long-term impact of subtractive schooling in the educational experiences of secondary English language learners. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 12(3), 315-337.
- Moore, M. G., and Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Cengage Learning.
- Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250-260.
- Mtebe, J. S., and Raphael, C. (2019). Towards a framework for quality assurance in open and distance e-learning in Tanzania. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 159-180.
- OECD (2019a). *Equity in education: Breaking down barriers to social mobility*. OECD Publishing.
- OECD. (2019b). Bridging the digital divide: Include, upskill, innovate. *OECD Digital Economy Papers*, No. 272, OECD Publishing.
- Paul, J., and Criado, A. R. (2020). The art of writing literature review: What do we know and what do we need to know? *International Business Review*, 29(4), 101717.
<https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101717>
- Pavelescu, L. (2014). Access to education and the linguistic integration of adult migrants. *International Migration*, 52(2), 120-133.
- Reardon, S. F. (2011). The widening academic achievement gap between the rich and the poor: New evidence and possible explanations. In R. Murnane and G. Duncan (Eds.), *Whither Opportunity?* (pp. 91-116). Russell Sage Foundation.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Anchor Books.
- Sewart, D. (2013a). Massiveness + Openness = New literacies of participation? *Journal of Online Learning and Teaching*, 9(2), 228-238.
- Sewart, D. (2013b). Open education practices: A user guide for organizations. Retrieved from http://www.open.ac.uk/score/files/score/file/SEDA_OpenEducationPracticesfinal.pdf
- Seyidoğlu, H. (2016). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. Güzem Can Yayınları.
- Sharma, P., and Mishra, S. (2016). Open and distance learning for the marginalized: A case of Nepal. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 17(2), 164-180.
- Shute, V. J., and Wang, L. (2016). Measuring problem-solving skills via stealth assessment in an engaging video game. *Computers & Education*, 100, 48-63.
- Singh, P., and Thurman, A. (2019). When local goes global: Taking stock of open education initiatives in the Global South. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(1), 1-28.
- Teddle, C. and Tashakkori, A. (2009) *Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. Sage, London.

- Toker, A. (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematiik literatür inceleme: Meta-sentez yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 313-340.
- UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education- All means all*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Valdés, G. (2001). *Learning and not learning English: Latino students in American schools*. Teachers College Press.
- Warschauer, M. (2006). *Laptops and literacy: Learning in the wireless classroom*. Teachers College Press